

Під час аналізу сучасного стану управління в соціальній сфері виявляється прагнення держав-членів протидіяти тенденції до надмірної централізації функцій управління ЄС у сфері, що відбиваються в розподілі компетенції інститутів різного рівня – від місцевого до наднаціонального – на основі принципу субсидарності.

Основа для структурного оформлення соціальної політики ЄС вже існує, і окремі частини механізму набирають темп. Комунітарні інструменти соціальної політики працюють досить ефективно, що дозволяє вдосконалити механізм, який забезпечує процес побудови соціального простору в Європейському Союзі. Однак слід зазначити, що процес передачі функцій з національно-державного рівня на наднаціональний буде йти повільно, і у вирішенні цього питання, найімовірніше, пріоритет буде віддаватися використанню принципу субсидарності.

На шляху від спільного ринку до єдиного економічного і політичного простору на правовій основі постійно розширюються наднаціональні програми і гарантії соціального захисту, що забезпечують умови гідного рівня та якості життя для громадян об'єднаної Європи.

Список використаних джерел:

1. Сидорина Т. Ю. Социальная структура российского общества: вызовы социальной политике / Т. Ю. Сидорина // Мир России. – 2005. – № 4.
2. Dumon J.-P. Les systemes de protection sociale en Europe / J.-P. Dumon. – Paris : Economica, 1998. – P. 126.
3. Григорьева Н. С. Социальные потребности и социальная политика в достижении благосостояния: роль международных общественных организаций в реформе социальной сферы стран переходной экономики [Электронный ресурс] / Н. С. Григорьева // Государственное управление. Электронный вестник. – 2005. – Вып. № 6. – Режим доступа : <http://www.e-journal.spa.msu.ru/images/File/grigorjeva.pdf>

УДК 351:620.9(477)

О. Ю. Стоян, докторант Чорноморського державного університету імені Петра Могили

ЗАКОНОДАВЧЕ ПІДГРУНТЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

Проаналізовано основні нормативно-правові та законодавчі акти України, які регулюють сферу відновлювальної енергетики України. Наведено основні, передбачені відповідними законодавчими актами та постановами заходи, ключові норми та вимоги. Визначено основні позитивні сторони законодавчого підґрунтя державного регулювання відновлювальної енергетики України, механізмів стимулювання державою розвитку альтернативної енергетики. Запропоновано шляхи вдосконалення законодавчого та нормативно-правового регулювання альтернативної енергетики, в тому числі в контексті реалізації державної політики стимулювання розвитку відновлювальної енергетики України.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання альтернативної енергетики; державні механізми стимулювання; “зелений” (пільговий) тариф, місцева складова; податкові пільги.

© О. Ю. Стоян, 2014

Analyzes the regulatory framework of Ukraine's energy sector, basic normative and legislative acts of Ukraine that regulate renewable energy in Ukraine. The basic stipulated by the relevant laws and regulations, key standards and requirements. Identification of the main positive aspects of the legal basis for state regulation of renewable energy in Ukraine, state mechanisms to encourage the development of alternative energy. The ways of improving the legislative and normative-legal regulation of alternative energy including in the context of implementation of the state policy for stimulating the development of renewable energy of Ukraine.

Key words: legal regulation of alternative energy; government incentive mechanisms; "green" (preferential) tariff, Local Content Requirements; tax benefits.

Постановка проблеми. Незворотне виснаження світових вуглеводневих запасів, зміни клімату, зростання цін на енергоресурси, проблеми екологічного забруднення навколишнього середовища змушують більшість розвинених країн формувати свої енергетичні стратегії, спрямовані на розвиток альтернативної енергетики. У переважній кількості розвинених країн, зокрема в США, Німеччині, Іспанії, Швеції, Данії, Японії, планують довести частку відновлюваних джерел енергії в загальному енергобалансі до 20–50 %. Європейська комісія вважає, що 2020 р. в Європі п'ята частина енергії вироблятиметься з екологічно безпечних джерел [1].

Україна останні декілька років розвиває відновлювальну енергетику інтенсивніше, ніж традиційну, для зміцнення енергетичної безпеки та зниження негативного впливу галузі на довкілля. За даними Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, 2013 р. альтернативним способом вироблено 1,247 млрд кВт-год електроенергії, що на 608,4 млн кВт-год більше, ніж 2012 р. При цьому в загальному обсязі виробництва частка електроенергії з відновлюваних джерел енергії зросла удвічі – до 0,64 % – у порівнянні з 0,32 % 2012 р. Протягом 2013 р. було введено в експлуатацію 539 МВт нових потужностей відновлюваних джерел енергії. Найдинамічніше в Україні розвивається вітрова й сонячна енергетика, а також установки з перероблення біомаси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях таких науковців, як О. Дудченко, Т. Биркович, М. Земляний, А. Зелінська, О. Суходоля та інших, достатньо глибоко висвітлено проблеми та перспективи розвитку альтернативної енергетики. Проте наукові напрацювання не завжди впроваджуються у практику. Часто на заваді стоїть бюрократизована й неповоротка система державного управління.

Зараз в Україні здійснено багато важливих кроків для розвитку та стимулювання виробництва відновлюваної енергії. Проте залишаються не вирішеними багато важливих питань законодавчого регулювання розвитку відновлювальної енергетики, деякі напрацювання потребують подальшого вивчення з метою вдосконалення вже існуючих важелів та механізмів державного управління розвитком альтернативної енергетики.

Мета статті. Враховуючи актуальність цієї сфери енергетики та необхідність подальшого відповідного вдосконалення державної політики та законодавчої бази України, вважаємо за необхідне більш детально розглянути вже існуючі законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють сферу відновлювальної енергетики України, з метою визначення основних позитивних і негативних сторін та окреслення перспектив їх подальшого вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Усвідомлення необхідності розвитку відновлювальної енергетики України потребувало створення ґрунтовної нормативно-правової бази. Перші кроки в напрямку стимулювання та ефективного державного регулювання розвитку відновлювальної енергетики в Україні було зроблено.

У 1997 р. прийнято Закон України “Про електроенергетику” від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР, яким визначено правові, економічні та організаційні засади діяльності в електроенергетиці. На підставі даного Закону здійснюється регулювання відносин, пов’язаних з виробництвом, передачею, розподілом, постачанням і використанням енергії, забезпеченням енергетичної безпеки України, конкуренцією та захистом прав споживачів і працівників галузі [2]. У ньому наведено головні принципи функціонування об’єктів відновлювальної енергетики, визначено зони відповідальності за виплати та гарантії, структуру формування “зеленого тарифу”.

Законом України “Про альтернативні джерела енергії” від 20.02.2003 р. № 555-IV визначено правові, економічні, екологічні та організаційні засади використання альтернативних джерел енергії та сприяння розширенню їх використання у паливно-енергетичному комплексі.

У 2006 р. затверджено “Державну програму розвитку виробництва біодизеля на період до 2010 року”. Надалі прийнято: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 р. № 145, яким схвалено Енергетичну стратегію України на період до 2030 р.; Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання заходів з енергозбереження” від 16.03.2007 р. № 760-V; Закон України “Про землі енергетики і правовий режим спеціальних зон енергетичних об’єктів” від 09.07.2010 р. № 2480-17, яким, зокрема, визначено правові та організаційні засади надання і використання земельних ділянок для розміщення об’єктів енергетики, встановлення та дотримання правового режиму земель спеціальних зон об’єктів енергетики з метою забезпечення безперебійного функціонування цих об’єктів, раціонального використання земель, а також безпечної життєдіяльності та захисту населення і господарських об’єктів від впливу можливих аварій; Указ Президента України “Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики” від 23.11.2011 р. № 1059, яким визначено орган державного регулювання у сфері енергетики – НКРЕ, підпорядковану Президенту України і підзвітну Верховній Раді України, затверджено її основні завдання та повноваження. Закон називає НКРЕ головною регулювальною та контрольною інстанцією структури ринку енергетики в цілому та альтернативної енергетики зокрема.

Існує багато нормативно-правових актів (закони, постанови, акти, укази та накази), які були прийняті протягом років незалежності України з метою реалізації державної політики стимулювання розвитку відновлювальної енергетики. На нашу думку, серед них слід відзначити саме прийняття “зеленого” тарифу. Першим кроком став Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення “зеленого” тарифу”, прийнятий Верховною Радою України від 25.09.2008 р. № 601-VI. У подальшому система “зелених” тарифів удосконалювалася внесенням доповнень до Закону України “Про електроенергетику”.

Зокрема, вагомими для розвитку відновлювальної енергетики зміни було внесено саме Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику” щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії” від 20.11.2012 р. № 5485-VI, а саме:

– для купівлі електроенергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, на період до 1 січня 2030 р. змінюються правила визначення “зеленого” тарифу;

– на розмір “зеленого” тарифу впливатимуть тип об’єкта, його потужність, а також період уведення в експлуатацію. Для кожного суб’єкта господарювання, що виробляє електроенергію, НКРЕ установлює “зелений” тариф індивідуально. Для суб’єктів господарювання та приватних домогосподарств, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, фіксована величина “зеленого” тарифу встановлюється до 1 січня 2030 р.

Водночас Закон № 575 установлює поступове зниження “зеленого” тарифу від його базової величини: після 2014 р. – на 10 %, після 2019 р. – на 20, після 2024 р. – на 30 %.

Зауважимо, що Закон № 575 доповнено ст. 17-3 “Місцева складова при створенні об’єкта електроенергетики”, якою визначено вимоги щодо розміру місцевої складової, по-

рядок її розрахунку для об'єктів електроенергетики, що виробляють електроенергію з альтернативних джерел енергії. Розмір місцевої складової для об'єктів електроенергетики, що виробляють електроенергію з енергії вітру, сонячного випромінювання та біомаси, будівництво яких розпочато після 1 січня 2012 р. та які введено в експлуатацію після:

- 1 липня 2013 р., установлюється на рівні не менше 30 %;
- 1 липня 2014 р., установлюється на рівні не менше 50 %.

Відповідність розміру місцевої складової визначатиме Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики на підставі поданого підприємством розрахунку й підтвердних документів. При цьому фіксуються частки комплектуючих/робіт, які повинні бути виготовлені/здійснені в Україні (їх перелік і відсоткове значення наведено в ст. 17-3, якою доповнюється Закон № 575) [3].

Слід підкреслити, що ефективним важелем державної політики у сфері відновлювальної енергетики є започаткування принципово нової моделі роботи, яка ґрунтується на принципах державно-приватного партнерства, передбаченого Законом України “Про державно-приватне партнерство” від 01.07.2010 р. № 2404-VI. Головна перевага цієї моделі полягає у створенні державою чи за державної підтримки стимулів для здійснення технологічної модернізації промислових підприємств, формування нових потужностей для виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії.

До основних законодавчих актів та документів, що регламентують і забезпечують діяльність у сфері альтернативної енергетики України, також можна зарахувати постанову НКРЕ “Про затвердження Порядку встановлення, перегляду та припинення дії “зеленого” тарифу для суб'єктів господарської діяльності” від 02.11.2012 р. № 1421, її дія поширюється на суб'єктів господарювання, які отримали або мають намір отримати ліцензію на право провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії та/або ліцензію на право провадження господарської діяльності з комбінованого виробництва теплової та електричної енергії в установленому законодавством порядку, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – вироблену лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), за умови виконання вимог щодо місцевої складової, передбачених законодавством.

У постанові також передбачається, що перегляд величин “зелених” тарифів за кожним видом альтернативної енергії для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, здійснюється за умови чіткої прив'язки до курсу євро. Зауважимо, що такий механізм повністю знімає з власників станцій ризики інфляції гривні.

На нашу думку, важливим кроком на шляху вдосконалення державної політики регулювання та розвитку відновлювальної енергетики України стало прийняття Закону України “Про засади функціонування ринку електричної енергії України” від 24.10.2013 р. № 663-VII (далі – Закон). Враховуючи актуальність та велике значення для державного регулювання відновлювальної енергетики ефективних важелів впливу на розвиток зазначеної сфери, окремо хочемо детальніше розглянути даний документ, який набрав чинності 1 січня 2014 р. та яким передбачено внесення декількох досить суттєвих змін до Закону України “Про електроенергетику” № 575/97-ВР.

Закон визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності ринку електричної енергії України і регулює відносини, що виникають у процесі його функціонування. З'ясовано механізми державного регулювання шляхом перелічення видів діяльності на ринку електроенергії, які потребують ліцензування та ін. Законом передбачено запровадження моделі роботи за прямими договорами, ринок контрактів “на добу вперед” і балансуєчий ринок, який дасть можливість регулювати дисбаланс, що виникає при виробництві електроенергії.

На нашу думку, даний Закон має велике значення для залучення інвестицій у розвиток сфери відновлювальної енергетики у зв'язку з уведенням трирівневого ринку електроенергії, який дозволить перейти до конкурентних принципів формування ціни на електроенергію для споживачів та завдяки закладеним у ньому механізмам гарантування “зеленого” тарифу як у перехідному періоді, так і після остаточного переходу на нову модель ринку.

Також зауважимо, що Закон передбачає створення гарантованого покупця (спеціально створене державне підприємство) для придбання електроенергії за “зеленим” тарифом на ринку “на добу наперед” до 01.01.2030 р. У Законі зазначається, що тепер гарантований покупець фінансується за рахунок спеціально створеного Фонду врегулювання цінового дисбалансу, який, у свою чергу, в основному фінансується за рахунок великих гідроелектростанцій і атомної енергетики. Тобто в цілому держава створює механізм дотримання поточних гарантій щодо купівлі електрики, виробленої з поновлюваних джерел енергії, за “зеленим” тарифом.

Проте є і слабкі сторони даного Закону, усунути які потрібно для руху до ринкової економіки, що працює за сучасними ефективними принципами, та для вдосконалення законодавчої бази відновлювальної енергетики в цілому. Зокрема, не врегульовано питання щодо процедури і порядків дії Закону як на етапі переходу – до 2017 р., так і після 2017 р.

Слабким місцем цього Закону є створення та функціонування Фонду вирівнювання дисбалансу. З одного боку, це абсолютно необхідний інструмент, але з іншого – в чиїх інтересах він реально буде використаний? Не слід також забувати, що питання вартості електроенергії для населення протягом багатьох років є електоральним. Тому робота цього фонду повинна здійснюватися абсолютно прозоро, забезпечуючи ясне розуміння як обсягів та джерел фінансування розвитку відновлюваних джерел енергії в Україні, так і принципів перехресного субсидування та перерозподілу коштів у побутовому секторі, тепловій і атомній енергетиці [4].

Не менш значущим підступом цього Закону, з нашого погляду, є те, що з 1 січня 2015 р. вводиться ще одна умова для отримання “зеленого” тарифу для об'єктів альтернативної енергетики (крім тих, що використовують для виробництва електричної енергії доменний та коксівний газ, а з використанням гідроенергії – виробленої лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями) з потужністю понад 5 МВт: “зелений” тариф устанавлюється за умови відповідності будівництва таких об'єктів планові розвитку об'єднаної енергетичної системи України на наступні 5 років та фінансування приєднання об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії (без обмежень щодо потужності об'єкта електроенергетики) в обсязі 50 % за рахунок поворотної фінансової допомоги, яка надається замовником електропередавальній організації, стануть можливими за умови відповідності будівництва об'єктів електроенергетики планові розвитку об'єднаної енергетичної системи України на наступні десять років (далі – План).

На наш погляд, зазначена вимога щодо відповідності Планові викликає скоріше негативне враження у зв'язку з таким:

- виникає ризик того, що План не буде затверджено Кабінетом Міністрів України у встановлений строк, це може стати причиною не отримання виробниками з формальних підстав “зеленого” тарифу та пільгових умов підключення;
- розробка Плану ускладнюється відсутністю довгострокових планів розвитку економіки України;
- виникає потенційний ризик зловживань та включення до Плану таких вимог, які явно не зможуть виконати виробники електроенергії;
- завуальованість процесу підтвердження відповідності будівництва об'єкта електроенергетики Планові може стати причиною виникнення зловживань.

З часів незалежності України також підписано ряд вагомих для становлення та розвитку альтернативної енергетики міжнародних угод, таких як: Міжнародна енергетична хартія, Кіотський протокол, закони про захист іноземних інвестицій, якими передбачається гарантування Україною європейських стандартів роботи оптового ринку електроенергії, у тому числі впровадження і повернення інвестицій для проектів відновлювальної енергетики. Цими законодавчими актами також визначається порядок підключення станцій у мережу, регламентовано зони відповідальності всіх державних структур, задіяних при будівництві та експлуатації станцій, які гарантують виплати й компенсації витрат на будівництво об'єктів відновлювальної енергетики на рівні не тільки нашої держави, але і взятих нашою країною міжнародних зобов'язань.

У рамках другого періоду Кіотського протоколу (2013–2020 рр.), Україною взято зобов'язання щодо зниження парникових газів від рівня 1990 р. на 20 %. Також державою поставлено за мету до 2050 р. скоротити викиди порівняно з 1990 р. на 50 %. Досягнення таких показників потребує значних зусиль із реформування вже існуючих механізмів регулювання альтернативної енергетики, подальшого формування і постійного вдосконалення ефективних важелів впливу на розвиток відновлювальної енергетики.

Враховуючи важливість встановлення ефективних ставок “зеленого” тарифу, як вагomeго важеля стимулювання відновлювальної енергетики України та сонячної енергетики зокрема, хочемо додатково зупинитися на питанні зниження ставок “зеленого” тарифу для сонячних електростанцій, якому протягом останніх місяців приділялося багато уваги на урядовому рівні та серед виробників відновлювальної енергетики України й країн-інвесторів. Слід зазначити, що наприкінці березня 2014 р. на розгляд до Верховної Ради України було внесено одразу декілька законопроектів, які передбачали серед іншого істотне зниження ставок “зеленого” тарифу для сонячних електростанцій. Зокрема, внесено Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо вдосконалення розрахунків за енергоносією) від 07.04.2014 р. № 4644, одним із ключових моментів якого є зведення розрахунку “зеленого” тарифу для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання, до єдиних розрахунків для електричної енергії з енергії вітру, який був розглянутий Верховною Радою України, проте станом на 10.04.2014 р. його було відхилено та знято з розгляду Верховною Радою України; а також Ярослав Москаленко, уповноважений депутатської групи “Суверенна європейська Україна”, подав законопроект про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику” (щодо стимулювання виробництва електроенергії альтернативними джерелами енергетики)” від 27.03.2014 р. № 4596, який передбачає запровадження диференційованого підходу у формуванні вартості електроенергії, виробленої на сонячних електростанціях: більша потужність (понад 10 МВт) – менша ціна кВт-год. Цей законопроект наразі перебуває на розгляді в комітетах Верховної Ради України.

Внесення таких законопроектів спричинило резонанс серед виробників альтернативних джерел енергії, погляди експертів з цього питання розділилися. Враховуючи актуальність і велике значення для державного регулювання зазначеної сфери ефективних важелів впливу на розвиток відновлювальної енергетики, зупинімося на ключових особливостях змін, запропонованих у законопроекті про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику” (щодо стимулювання виробництва електроенергії альтернативними джерелами енергетики)”. Пропонується внесення змін до ст. 17¹:

– вводяться окремі коефіцієнти “зеленого” тарифу для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких менша або дорівнює 10 МВт, та для електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами потужністю більше 10 МВт;

– у ч. 16 обмежено гарантії стимулювання виробництва електроенергії з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких перевищує 10 МВт. Зауважимо, проектом Закону передбачається, що державні

гарантії для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії на введених в експлуатацію об'єктах електроенергетики, у частині застосування порядку стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії, встановленого відповідно до положень цієї статті на дату введення в експлуатацію об'єктів електроенергетики, у тому числі введених в експлуатацію черг будівництва електричних станцій (пускових комплексів), які виробляють електроенергію з альтернативних джерел енергії, не будуть поширюватись на суб'єктів господарювання, що виробляють електричну з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких перевищує 10 МВт. У разі внесення змін до законодавства, що регулює порядок стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії, суб'єкти господарювання можуть обрати новий порядок стимулювання, проте ця норма не буде застосовуватись до виробників електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких перевищує 10 МВт.

Нині тариф для сонячних електростанцій розраховується за формулою:

$$\frac{58,46 \text{ коп.}}{\text{кВт/год}} \times 1,8 \times \text{коефіцієнт "зеленого" тарифу.}$$

Відповідно до зазначеного законопроекту, в цій формулі пропонується істотно знизити коефіцієнти "зеленого" тарифу для виробників електроенергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких перевищує 10 МВт.

Прибічники даного законопроекту, зокрема, наголошують на таких позитивних аспектах:

– запропоновані зміни до Закону України "Про електроенергетику" підвищать енергетичну безпеку України, встановлять "зелений" тариф для електроенергії, виробленої з енергії сонця великими фотовольтаїчними електростанціями України, на прийнятному рівні з урахуванням досвіду європейських країн, що, у свою чергу, забезпечить зниження цінового навантаження на споживачів електроенергії в Україні та оптимізацію роботи сонячних електростанцій у складі Об'єднаної енергетичної системи України;

– зазначені зміни дадуть змогу врівноважити інтереси власників електростанцій, що використовують енергію сонячного випромінювання, та споживачів електричної енергії.

Серед тих компаній, що працюють на ринку сонячної енергетики України і скептично налаштовані до зазначеного законопроекту, наголошується на такому:

– різке зменшення "зеленого" тарифу для суб'єктів господарювання, які виробляють електроенергію з енергії сонячного випромінювання наземними об'єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких перевищує 10 МВт для вже збудованих об'єктів, які введені або будуть введені в експлуатацію протягом 2014 р. (враховуючи те, що складання інвестиційних проектів зазначених електростанцій, розробка проектів будівництва великих сонячних електростанцій виконувалися з урахуванням коефіцієнтів "зеленого" тарифу на майбутні періоди, значно вищих, ніж передбачає зазначений законопроект), може призвести до банкрутства компаній, що володіють такими сонячними електростанціями, що, у свою чергу, призведе до повного звільнення персоналу та невиконання кредитних зобов'язань. Зазначені сонячні електростанції можуть бути зареєстровані на компанії в юрисдикціях, з якими Україна підписала договори про захист інвестицій, тому виникає великий ризик, що компанії звернуться до суду проти України;

– в Україні всі проекти здійснюються за рахунок власних і залучених коштів компанії під високий відсоток. І термін окупності проектів сонячної енергетики за теперішнього тарифу і вартості українського обладнання становить 7 років;

Механізми державного управління

– собівартість будівництва сонячних електростанцій значно вища за собівартість вітроелектростанцій, що, на думку окремих виробників, не враховується в цьому законопроекті;

– прийняття зазначеного законопроекту може призвести до нівелювання інтересу інвесторів до зазначеної галузі енергетики.

Слід наголосити, що уряди багатьох європейських країн проводять політику зниження витрат, а також штучно скорочують розвиток ринку в тих регіонах, де частка альтернативних джерел енергії вже досить висока (понад 20 %) для оптимізації структури енергобалансу. Метою європейських країн залишається збільшення до 2020 р. частки поновлюваних джерел у кінцевому споживанні енергії до 20 %, і планується збільшення їх частки до 27 % до 2030 р. Проте в Європі тарифи все ж істотно нижчі. Наприклад, у Німеччині вартість 1 кВт-год сонячної електроенергії в 2013 р. становила близько 0,17 євро (\$ 0,23), в Італії – 0,25 євро (\$ 0,34), у Болгарії – 0,18 євро (\$ 0,24) за 1 кВт-год.

Тому, на наш погляд, незначне зниження коефіцієнта “зеленого” тарифу для вищезазначених сонячних електростанцій дійсно доцільне. Таке зменшення відповідатиме як європейській, так і загальносвітовій тенденції зниження вартості сонячних батарей. Проте зниження тарифу повинно застосовуватись поступово та лише для тих суб’єктів господарювання, які вироблятимуть електроенергію з енергії сонячного випромінювання наземними об’єктами електроенергетики, величина встановленої потужності яких перевищує 10 МВт та які будуть уведені в експлуатацію у II півріччі 2015 р., з метою надання можливості врахування зазначених (більш низьких, ніж у чинному законодавстві) коефіцієнтів “зеленого” тарифу в інвестиційних проектах для унеможливлення виникнення труднощів у подальших розрахунках за кредитами, які можуть бути спричинені у разі неврахування цих змін заздалегідь (на етапі складання техніко-економічного обґрунтування та розробки інвестиційного проекту).

Проаналізувавши основні кроки, здійснені державою в напрямі розвитку та стимулювання відновлювальної енергетики, слід сказати таке:

– суттєвим законодавчим кроком на шляху до розвитку альтернативної енергетики можна вважати надання податкових пільг енергокомпаніям, що працюють на альтернативних джерелах енергії, вивільнені кошти за рахунок наданих пільг мають спрямовуватись на здешевлення вартості продукції. Згідно з внесеними змінами до Закону “Про податок на додану вартість”, до 1 січня 2019 р. звільняються від оподаткування операції з увезення на митну територію України обладнання для виробництва енергії з альтернативних джерел енергії, якщо таке обладнання не виробляється на митній території України;

– до позитивних сторін можна зарахувати деякі механізми стимулювання державою розвитку альтернативної енергетики: Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику” щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії” від 20.11.2012 р. № 5485-VI встановлює чіткі схеми розрахунку так званого “зеленого тарифу” для кожної галузі альтернативної енергетики залежно від кількості енергії, яку вона виробляє. Такий крок робить більш прозорими схеми встановлення тарифу для конкретної енергокомпанії; зобов’язання оптового ринку електроенергії України на законодавчому рівні купувати весь обсяг виробленої електричної енергії з альтернативних джерел енергії; формування державного фонду енергозаощадження; податкові та митні пільги; пільгове кредитування; державні субсидії.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Імперативом сьогодення в умовах державного регулювання розвитку та підвищення рівня енергетичної безпеки України є можливість використання потенціалу нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії. Для ефективного адміністрування такого державного втручання у стратегічний розвиток відновлювальної енергетики має бути вдосконалено відповідне інституційне середовище та нормативно-правове регулювання альтернативної енергетики в контексті реалізації державної політики стимулювання розвитку відновлювальної енергетики України.

Українською владою було здійснено ряд кроків щодо вдосконалення законодавчого підґрунтя державного регулювання відновлювальної енергетики України, проте існуюче законодавство, що регулює ринок альтернативної енергетики, потребує подальшого доопрацювання та вдосконалення.

Зважаючи на викладене та з метою вдосконалення механізмів державного регулювання відновлювальної енергетики, у тому числі в контексті реалізації державної політики стимулювання розвитку відновлювальної енергетики України, вважаємо за необхідне здійснити низку заходів, зокрема:

– сформувати реєстр імпортованої продукції альтернативної енергетики, що виробляється за межами України, на яку поширюється пільга у вигляді скасування ввізного мита;

– врегулювати питання компенсації витрат енергокомпаній, що працюють на альтернативних джерелах енергії, за підключення до єдиної електромережі;

– більш чітко визначити механізми та інструкції надання преференцій компаніям, що працюють на ринку альтернативної енергетики України. Існуюче законодавство, що регулює ринок альтернативної енергетики, потребує доопрацювання у сфері створення відповідних інструкцій та механізмів стимулювання енергокомпаній, які працюють на альтернативних джерелах енергії;

– забезпечити пріоритетне надання кредитів на пільгових умовах для компаній, які випускають обладнання, що виробляє енергію з відновлюваних джерел, а також енергокомпаній, які працюють на альтернативних джерелах енергії.

Крім того, дуже вагомим стримуючим чинником, який безпосередньо впливає на інтенсивність розвитку альтернативної енергетики в Україні і потребує заходів держави для розв'язання цієї проблеми, є недосконалість енергетичної стратегії, розробленої до 2030 р., щодо частки енергоносіїв, отриманих за рахунок поновлюваних джерел енергії. Негативний ефект такого підходу чітко відслідковується в питаннях, пов'язаних з приєднанням об'єктів відновлювальної електроенергетики до електромережі країни.

Розв'язання цих проблем дасть можливість впровадити дійовий механізм реалізації державної політики стимулювання розвитку відновлювальної енергетики України та створити умови для зниження рівня енергоємності валового внутрішнього продукту, оптимізації структури енергетичного балансу держави, покращання екології шляхом збільшення обсягу використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Список використаних джерел:

1. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс] / Дудченко О. Альтернативні джерела енергоресурсів в Українському Причорномор'ї: Аналітична записка. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/232>

2. Про електроенергетику [Електронний ресурс] : Закон України від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80>

3. Про внесення змін до Закону України “Про електроенергетику” щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії [Електронний ресурс] : Закон України від 20.11.2012 р. № 5485-VI / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5485-17>

4. Плюси і мінуси Закону “Про засади функціонування ринку електричної енергії України” [Електронний ресурс] : Українська вітроенергетична асоціація від 10.12.2013 р. – Режим доступу : <http://www.uwea.com.ua>